

I 1831 kaldte den legendariske franske USA-observatør Alexis de Tocqueville USA for »den exceptionelle nation«, fordi den unge nations kulturelle værdier og samfundsmode på mange fundamentale måder adskilte sig fra europæernes. Hvad "det socialistiske underskud" angår, var 1912 det exceptionelle år. Det var året, hvor socialisternes præsidentkandidat Eugene V. Debs (billedet) fik omkring 800.000 stemmer, hvilket svarede til seks procent.

Foto fra Harold Evans:
The American Century,
kap. 5, *Workers take a Stand*
1893-1916. *The Class Struggle*
in America.

Exceptionel anti-socialisme

Socialisme har aldrig tiltalt amerikanerne. Hvorfor ikke?

Fordi Amerika i bund og grund er et klasseløst samfund, lyder et af de mere overraskende svar på dette komplekse spørgsmål.

Af Tom Buk-Swienty

Af alle Karl Marx' kronisk upræcise prognoser om den undgåelige revolution var den måske mest komiske – set i historiens bakspejl – at han forudså, at USA ville blive socialismens foregangsland. Baseret på bogen *Men and Manners in America* fra 1830, der beskrev den politiske bevægelse *Working Men's Party*, som var en slags forløber for et arbejderparti, mente Marx, at revolutionen ville komme først i Amerika. Det samme mente Friedrich Engels. Og senere marxister og socialister for den sags skyld. USA var jo det mest industrialiserede land, ergo måtte landet ifølge marxistisk logik blive det første, der afskaffede kapitalismen. Logik for burhøns. Men ikke for amerikanere. Historien om USA og socialismen kan sammenfattes således: Socialisterne ventede og ventede og ventede – og intet skete. Og jo længere de ventede desto mindre skete der, og desto færre blev der af de amerikanske socialister.

I 1831 kaldte den legendariske franske USA-observatør Alexis de Tocqueville USA for »den exceptionelle nation«, fordi den unge nations kulturelle værdier og samfundsmodel på mange fundamentale måder adskilte sig fra europæernes. Termen »den exceptionelle nation« bruger sociologer og politologer stadig, når de sammenligner USA med den øvrige vestlige verden – inkluderet de andre store indvandrer-nationer Australien og Canada.

USA er i sammenligning exceptionelt religiøst. Amerikanernes verdensanskuelse er exceptionelt optimistisk i modsætning til europæernes dyrkelse af håbløsheden – Hollywood

versus Bergman. Som folkefærd er amerikanerne exceptionelt mobile; de har en exceptionel tiltro til teknologien, og en exceptionel mistro til en central regeringsmagt; exceptionelt få stemmer ved nationale valg, og amerikanerne betaler exceptionelt lidt i skat, hvilket forklarer, hvorfor det offentlige system i USA er exceptionelt lille set i forhold til de europæiske systemer. Men den måske mest slående forskel er amerikanernes exceptionelle immunitet over for socialisme og socialdemokratisme.

For den mikroskopiske minoritet af socialister i USA i dag – langt under én procent af befolkningen, selv hvis man inkluderer universiteternes mange venstreintellektuelle, der har gjort det til en profession at romantisere den europæiske venstrefløj og velfærdsstat – er det historiske lykkeår 1912. Det var året, hvor socialisternes præsidentkandidat Eugene V. Debs fik omkring 800.000 stemmer, hvilket svarede til seks procent. Herefter gik det hurtigt ned ad bakke. Socialisternes modstand mod USAs deltagelse i Første Verdenskrig i 1917 var en katastrofe for partiet, der fik ry for at være forræderisk. Ironisk nok blev partiet overhalet højre om under Den Store Depression af Franklin D. Roosevelt og det demokratiske parti, der før lanceringen af New Deal var mere højreorienteret end det republikanske parti.

Det tætteste på euro-tilstande, man kommer i amerikansk historie, er Roosevelts *New Deal* og Lyndon Johnsons *Great Society*. Men der er tale om parenteser, og især for *New Deals* vedkommende om en usædvanlig politik for at imødegå en usædvanlig økonomisk krise. Man-

ge New Deal-programmer fik lov til at eksistere længere end planlagt. Alderdomspensionen (*social security*), offentlig sygesikring for ældre (*medicare*) og fattige (*medicaid*) er sociale programmer, der er kommet for at blive. Men hovedparten af New Deal og Great Society-programmerne er enten afviklet eller under hastig afvikling – en afvikling, der tog særlig fart under Clintons lederskab med vedtagelsen af en velfærdsreform, der tidsbegrænser arbejdsløshedsunderstøttelse.

HVORFOR selv socialdemokratisme aldrig har slået rod i USA, er et spørgsmål, sociologer og politologer har forsøgt at besvare i hundredvis af bøger og tusindvis af artikler. Og de er kommet frem med lige så mange teorier og delforklaringer, som de har skrevet bøger. Seneste skud på stammen er *It Didn't Happen Here* skrevet af den kendte sociolog og politolog, Seymour Martin Lipset i samarbejde med politologen Gary Marks.

Bogens mål er at sammenfatte og systematisere de mange forklaringsmodeller på den udeblevne socialisme, og bortset fra lejlighedsvis hang til forsnørklende akademisk lingo er bogen en vellykket syntese og et vigtigt bidrag til forståelsen af amerikansk politisk historie. Det er ofte blevet argumenteret, at amerikanerne blev anti-socialister, fordi de fra begyndelsen var ur-liberalister og individualistiske, og dermed havde et tankesæt, der var diametralt modsat det socialistiske.

Helt så enkelt er det ikke, fremhæver Lipset og Marks. Faktisk er det amerikanske tankesæt både nu og i den tidlige amerikanske historie forbavsende kompatibelt med socialisme i dens grundform. Dyrkelsen af lighedsidealet og det klasseløse samfund (som reaktion mod det stive europæiske klassesamfund), er måske det mest distinkte karaktertræk ved den tidlige amerikanske nation. Som bekendt annonceres det i Uafhængighedserklæringen, at nationens grundlæggere ser det som noget selvfølgeligt, at »alle mennesker er skabt lige.« Noget, der ikke var selvfølgeligt andre steder bortset fra i det revolutionære Frankrig.

Desuden var og er USA et samfund, sådan som allerede Tocqueville beskrev det, hvor det er en borgerpligt at arbejde for lokalmiljøets ve og vel. Mens nordeuropæerne sidestiller solidaritet med højt skattetryk og antallet af statslige institutioner, men altså ikke med per-

sonligt initiativ, måler amerikanerne det ud fra graden af individets engagement i nærmiljøet. Intet vestligt folkefærd organiserer sig i en grad som amerikanerne i foreninger, klubber, forældreråd og velgørenhedsarbejde. Modsat gængs europæisk mytologi betragtes det som noget naturligt i USA, at rige giver til fattige. Nogle sociologer mener, at amerikanerne deltager mindre i græsrodsarbejde nu end tidligere (Robert Putnam: *Bowling Alone*), men i forhold til Europa, er engagementet og den enkelte borgers gavmildhed astronomisk. Tanken om, at alle har et ansvar for at hjælpe hinanden, er naturligvis heller ikke fremmed for socialistisk tænkning. Men når socialismen alligevel viste sig at være uforenelig med amerikanske grundværdier, skyldtes det amerikanernes mistro til en stærk regeringsmagt.

Det var det – mistroen til en stærk centralmagt – den amerikanske uafhængighedskrig, der i USA kaldes *revolutionen*, handlede om. Der var tale om en revolution mod britisk overherredømme – og en revolution, amerikanerne ikke er færdige med at udkæmpe den dag i dag. Så traumatisk var det britiske centralstyre for nogle af pionererne – især dem, der var flygtet fra religiøs undertrykkelse – at de anså en stærk regering som den største trussel mod borgernes frihed og lighed. Og det er i denne anti-statslige tænkning, at man finder et af kimen til den exceptionelle amerikanske anti-socialisme, fremhæver Lipset og Marks. For, som de argumenterer, må en nation der er anti-statslig i sin grundform nødvendigvis være en anti-tese til socialistisk og socialdemokratisk systembyggeri.

EN anden forklaring på, at et socialistisk parti ikke har rodfæstet sig i USA, er, at valgmandssystemet, hvor vinderen i en stat vinder alle valgmand, har gjort det naturligt for politik at være et opgør mellem to store nogenlunde lige stærke poler. Mindre tredje-partier har ganske enkelt ikke de ressourcer, der skal til for at gøre sig gældende i denne politiske struktur.

En tredje forklaring er, at socialisterne og arbejderbevægelserne aldrig har samarbejdet. Mens arbejderbevægelser og socialisme og socialdemokratisme i høj grad er to sider af samme sag i Europa, har fagforeninger i USA været selvstændige enheder, der ikke på noget tidspunkt har været anti-kapitalistisk i sit grundsyn.

En fjerde forklaring på, at socialismen ikke har fået fodfæste i USA er, at landet er et indvandrerland. Arbejderklassen bestod ved indgangen til det 20. århundrede især af indvandrere fra Syd- og Østeuropa. Mange af dem var socialister, men deres kulturelle forskelle var så store, at de opererede som små, ukoordinerede enheder. Etnisk mangfoldighed og mangfoldighed i det hele taget synes ikke at gå hånd i hånd med socialdemokratisk lighedsmageri og kan forklare europæiske landes bemærkelsesværdige indvandrerfjendtlighed og deres maniske assimileringssiver – selv om eksemplet Canada til en vis grad undergraver den tese. Canada er næsten lige så militant multi-etnisk, som europæerne (briterne undtaget) er militant mono-etniske.

Endelig kan forklaringen på, at USA altid har været immun over for socialisme selv i fortynnet form, ligge i forlængelse af den første forklaring, nemlig at USA i bund og grund forblev klasseløst til trods for en voksende økonomisk ulighed mellem polerne. Som det britiske ugemagasin *The Economist* for nylig gjorde opmærksom på, kan det amerikanske samfund billedligt talt beskrives som en klokkekurve (*bell curve*), hvor klokkekanterne er de små yderpoler – de fattigste og de rigeste. I den meget brede midte – 85 procent af befolkningen – ligger så resten, der tilhører Den Store Middelklasse. USA har altid været et middelklassesamfund, fordi de enorme ressourcer, landet byder på sammenkoblet med ideen om, at alle skal have en chance uanset baggrund, gjorde og gør almen materiel velstand mulig. Det var også tilfældet ved indgangen til forrige

århundrede, hvor en stor arbejderbevægelse voksede frem i storbyerne. Den sociale mobilitet betød, at gårdsdagens arbejderklasse hurtigt blev morgendagens middelklasse.

USA har således altid været for rigt, klasseskellene for løse til at fremavle en større underklasse og dermed den klassebevidsthed, som er så fundamental for socialistisk tænkning. Det var tilfældet selv under Den Store Depression. Da Stalin i et forsøg på at vise sovjetborgere i 30'erne, hvor slemt det stod til i kapitalismens højborg, viste han efter sigende John Ford-filmen *Vredens Druer*. Men de måbende sovjetborgere kunne ikke få øjnene fra alle bilerne i filmen, som selv de mest deprimerede amerikanere syntes at eje (og også gjorde i virkeligheden), og det fik, ifølge overleveringen, misundelige sovjetborgere til at sige: Hvis det vi ser er En Stor Depression, må I kalde os for kammerat Mads.

Eller sagt med andre ord: Selv når det har stået slemt til i Amerika, har de fleste haft mere travlt med at købe ind end med at planlægge revolutioner.

Seymour Martin Lipset and Gary Marks.

It Didn't Happen Here. Why Socialism Failed in the United States.

W.W. Norton, New York, London

378 s. 26,95 dollar

Anmeldelsen har oprindeligt stået i Weekendavisen d. 2.-8. februar 2001. Tom Buk-Swienty er Weekendavisens korrespondent i USA.